

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Ba-midbar

Premsla, Yitshak Itzak ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 569 [1808 oder 1809]

בי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10257

בהעלתך יא יב

תרגום אשכנזי סו

הַמִּוֹחָנָה: לִג דְּהַבְּשָׁר עוֹרְנוּ בֵּין
שְׁנֵיהֶם טַרְס יִכְרַת וְאַף יִהְיֶה
חַרְהָ בְּעַם וַיֵּךְ יִהְיֶה בְּעַם מִכָּה
רַבָּה מְאֹד: לִד וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־
הַמָּקוֹם הַהוּא קְבֵרוֹת הַתְּאוּה
כִּי־שֵׁם קְבֵרוֹ אֶת־הָעַם
הַמִּוֹתְאוּיִם: לֵה מִקְבְּרוֹת הַתְּאוּה
נִסְעוּ הָעַם חֲצֵרוֹת וַיְהִי
בַחֲצֵרוֹת: פ

אום דאן לאגער הערום:
(לג) דאן פלויש וואר נאך
צווישען איהרען צאדזגען,
בעפאר עז פערצעהרט וואר:
בראך שאן דער צאָרן דעז
עוויגען איבער דאן פאלק
אויז, אונד דער עוויגע שלוג
דאן פאלק מיט איינער ענט-
זעטצליכען פלאגע: (לד) מאן
נענטע דאָהער דען אָרט דיא
גראָבער דער ליוטערנהייט:
ווייל מאן דאָזערלבוט דאן
ליוטערנע פאלק בעגראָבען:
(לה) פאן דען גראָבערן דער
ליוטערנהייט צאָג דיא נאָציאָן
נאך חצרות: אונד בלייב
אייניגע צייט צו חצרות:

יב (ה) מרים אונד אהרן
במשה
רעדעטן נאכטהייליג פאן

תרגום אונקלוס

ר ש י

לְמִשְׁרִיתָא: (לג) כְּשָׂרָא עַד פְּעֵן בֵּין
שְׁנֵיהֶוּן עַד לֹא פִסַּק וְרוּגְזָא רֵוִי
תְּקוּף פְּעֻמָּא וְקַטְל יִי פְּעֻמָּא קַטְוֹל
סְנִי לְחַרָּא: (לד) וַיִּקְרָא יֵת־שְׂמָא־
דְּאַתְרָא הַהוּא קְבֵרוֹ רְטִישְׂאֵלִי אַרְי תַּמָּן קְבֵרוֹ יֵת־עֻמָּא דְּשְׂאִילוֹ: (לה) מִקְבְּרֵי
דְּרְטִישְׂאֵלִי נְטִלוּ עֻמָּא לְחֲצֵרוֹת וְהוּוּ בַחֲצֵרוֹת:

(לג) טרס יכרת . כתרגומו עד לא פסק
דבר אחר אינו מספיק לפוסקו בשני עד
שנשמתו יולאה:
(א) ותדבר . אין דבר בכל מקום אלא
לשון קשה וכן הוא אומר דבר
יב (א) ומלילת מרים ואהרן
במשה

באור

כפיס נאדם המתפלל: (לג) טרס יכרת, טרס נפסק מפייהם והוא טרס שנאכל, ואף ה'
חרה בעם, כתב הרמב"ן וז"ל, ועל דרך הפשט כן היה כי ניום ראשון הוכו מכה רבה ומתו
העם המתאויס תחלה והם האספסוף אשר נקרבנו גם בני ישראל הנזכרים תחלה שאמרו מי
יאכילנו בשר ושאר כל העם אשר נכו אחרי כן לישפחותם איש פתח אהלו יאכלו מומנו חדש
ימים, ע"כ: (לד) ויקרא, הקורא או משה: קברות התאוה, שם קברות סמוך ל התאוה
שהוא שם המקרה ולא אמר קברות המתאויס לפי שמשלת התאוה עליהם היתה כנה לקברות
האלה, והמתרגם אשכנזי תרגם ג"כ בשם המקרה: כי שם קברו, הקוברים, כמו
ויאמר ליוסף, וכן רבים: (לה) נסעו העם חצרות, דרך קברה זהראוי לחצרות: ויהיו
בחצרות, כתעכבו שם עד האסף מרים, כאשר יזכור בפירוש הנבואה:
יב (א) והדבר, דבור עם נ"ת נאמא לגנאי, כמו וידבר העם באלהים, גם יונא לשבח
כמו רוח ה' דבר בי (ויתכן ששם הוא בית הכלי, דבר בי כמו על ידי, וכן בנאשה דבר ה'
הלא גם נכו דבר, כאשר נפרש שם, ובכל מקום שהבית לגנאי הוא בית התכלית): ל' הראש"ע
היא

תרגום אשכנזי

בהעלתך יב

בְּמִשְׁחָה עַל-אֲרוֹתֵי הָאִשָּׁה
הַכֹּשֶׁת אֲשֶׁר לָקַח בִּי-אִשָּׁה
כְּשִׁית

פֶּאן מִשָּׁה , וועגען דער פֶּרוּיא
אויז כּוּש , דיין ער געהיי
ראַטעט : דען ער האַטטע
איינע

רש"י

תרגום אונקלוס

בְּמִשְׁחָה עַל-עֵינַיִם אֶתְתָּא שְׁפִירְתָּא
דְּנָסִיב אַרְי אֶתְתָּא שְׁפִירְתָּא

האיש אדוני הארץ אתנו קשות * ואין אמירה
בכל מקום אלא לשון תחנונים וכן הוא אומר
ויאמר אל כל אחי תרעו : ויאמר שמעו כל
דברי * כל כל לשון בקשה : ותדבר מרים
ואהרן * היא פתחה בדבור תחלה (לפיוך הקדימה הכתוב) ומנין היתה יודעת מרים
שפירש משה מן האשה ר' נתן אומר מרים היתה בנד נטורה בשעה שנאמר למשה אלדד
ומירד ומתנבאים במחנה כיון שמעו נטורה אמרה אוי לנשותיהן של לו אם הם נוקקין
לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפירש בעלי ממני וממני ידעה מרים והגידה לאהרן
ומה מרים שלא נתכוונה לגנותו כך נענשה ק' למספר בגנותו של תנורו : האשה הכושית

מניד

באור

היא דברה גם אהרן הסכים או החריש ע"כ נענש, עכ"ל. ובאמת לא נמצא בפסוק עונש על
אהרן רק על מרים שנכרעה כמ"ס בענין, אבל כונתו שהעונש היה בזה שחרה ה' גם עליו
כמ"ס ויתר אף ה' גם : ומה שכתוב ותדבר בעיניו הנסתרות כי מטנע הלשון כשיבא פעל על
שני מינים או על שני מספרים יהי הפעל בעיניו המין והמספרים הכמוך למלת הפעל לפניו או
לאחוריו, כמו ותכתוב אסתר היולכה ומרדכי היהודי (אסתר ט' ל'), וכן הפה אפי וזמתי
נתכת (ירמ' ז' כ'), וכן וסוף אהרן וכניו נאמר בלשון יסיד דבק אל אהרן, וכן כלם : על
ארות האשה הכשית, פירש"י על נטורה שנקראת כן לפי שהכל מודים ביפיה בשם שהכל
מודים בשחרותו של כושי והיה הדבור טו על שגרה, וכן ת"א לפי כונת הכתוב ארו אתתא
שפירתא דנסיב רחיק, ולפי דבריהם עיקר הספיר חסר ולא הוזכר בכתוב שהיה מדברים על
ההרחה, גם הראב"ע בזה בדעת זאת לבאר על נטורה, אלא שהיא מפרש שהיתה באמת
שקורה בטבעה כי היא עדינית ומדינית הם ישמעאלים והם דרים באהלים, וכן כתוב ירגון
יריעות ארץ מדין (שברק ג' ז'), ומפרש כי אשה כשית לקח, זהו דברי מרים שחזרהו שלא
נמצע ממנה רק בעבור שאיננה יפה עכ"ל, וכונתו שהגריהם היו על שנמצע עתה ממנה, כי
כבר ידע שאינה יפה מאז לקחה לו לאשה * הנה מלמד שגם לפי דבריו העקר חסר כי לא
החכה בכתוב המנעו ממנה, אלא שהיא הוסיף להעמיס חוקים רבים, כי מה שהביא ראיה
שהמדינים דרים באהלים, כמו ישמעאלים בעבור שכתוב ירגון יריעות ארץ מדין, איננה
ראיה כלל, כי הנביא אמר זאת על מלחמת גדעון על מחנה מדין ועמלק ובני קדם שהיה חובים
או בעמק יזרעאל (שופטים ז' ל"ג), והוא מדרך המחנות הנאספים למלחמה לשטן בשדות בתוך
יריעות ואוהלים, וגם אם נידה בזה שהמדינים יתחמו עם ישמעאליים (עם שהם אומות זונות),
בעבור שהם כלם בני אברהם ומורע עם, הנה יקשה לחבר עמהם הכושי' שהם מבני חם ורחוקי'
המה מארץ מדין הרבה, ורחוק עוד מזה לכנות את המדינים בשם כושים בעבור יחוס הנהגה
אחת, הנה כמו כן נוכל לכנות הספרדי בשם יוני והאשכנזי בשם גרפת, בעבור שגם המה יש
להם יחוס בהנהגה אחת, והה לזר יחשב, אבל היותר אומתי לפי פשוטו של מקרא הוא פי'
הרש"ס, שגשה מלך ארבעים שנה בארץ כוש ולקח מלכה אחת, ולא שכב עמה והם לא ידעו
כשדברו בו שלא נוקק לה, (והוא ספור ארוך בדברי הימים של משה, אף שהראב"ע ההגיל את
הס' הזה בפירושו לפ' שמות, וכתב שכל ספר שלא כתביו הנביאים או סכמים מפי הקבלה
אין למוך עליו, הנה דבריו לא יתכב כ"א בדברים הסותרים אל דברי התורה או קבלת חז"ל
או שהם מתנגדים אל השכל, אבל לא מטעם שלא נכתבה בתורה כי התורה קנרה נספרים
שאין להם התלות בהוראת דרכי ה' ומנותיו לעמו, אבל אין ספק שאירע למשה דברים רבים

בהעלתך יב

תרגום אשכנזי סח

כשית לקח: ויאמרו הרק אך
במשה דבר יהוה הלא גם בני
דבר וישמע יהוה: והאיש
משה ענו מאד מכל האדם
אשר על פני האדמה: ס
ויאמר יהוה פתאם אל משה
עניו קרי

אוינע כושית צור פרוי
גענאממען: (ב) זיא שפרא
בען אונטער אנדערן, האט
דער עוויגע עטווא מיט משה
נור אלליין גערעדעט? האט
ער ניכט פילמעהר אויך מיט
אונז גערעדעט? דיזען פערע
נאם דער עוויגע: (ג) דען
משה זעלבוט וואר איין זעהר
גערוד דיגער מאן: מעהר
אלו אירגענד איין מענש אויף
דעם ערדבאדען: (ד) פלאצליך שפראך דער עוויגע צו משה, אהרן

תרגום אונקלוס

רש"י

שפירתא דגסיב רחיק: (ב) ויאמרו
הלהוד ברם עם משה טליל יי הלא
אף עמנא טליל ושמיע קדם יי:
(ג) וגברא משה ענותן לתרא מכל
אנשא די על אפי ארעא: (ד) ויאמר
יי בתכיף למשה ולאחרן

מניד שהכל מודים ביופיה כסס שהכל מודים
בשחרותו של כושי: כושית * בנמטריא ופת
מראה: על אודות האשה. על אודות גירוסיה:
כי אשה כושית לקח * מה ת"ל אל איש לך אשה
נאה ביופיה ואינה נאה במעשיה במעשיה ולא
ביופיה אבל זאת נאה בכל: האשה הכושית *
על שם נויה נקראת כושית כאדם הקורא את
בנו נאה כושי כדי שלא תשלוט בו עין רעה: כי
אשה כושית לקח * ועתה גרשה: (ב) הרק
ולא פירשנו מדרך ארץ: (ג) עניו * שפל וסכלן:
(ד) פתאום * נגלה עליהם פתאו' והם טמאין בדרך ארץ והיו כועקים מים מים להודיעם
שיפה

באור

מאז בראו מפני פרעה עד היותו בן שמונים שנה כאשר שלחו ה' להוציא את בני מצרים ולא
בכתבו בתורה מפני שאין צורך להם בכונת התורה הכללית, וגם התרגום המיוחס ליב"ע
יסוד פירושו ע"פ הספור הזה, ועם שאינו מייב"ע, עכ"ל מחברו היה קדמון יותר מהראב"ע כי
בעל הערוך מביאו, והיתה תרעומתם על שגשג הכושית, כי אבותיה היו נזירים בזה מאז
להתחתן בעמי הארצות כאשר הקפיד על זה אברהם יצחק ויעקב: כי אשה כושית לקח, לפי
שומר האשה הכשית בה"א הידיעה, ובאמת לא זכר עדין ולא נודע מזה דבר, לכן בא לספר
עתה כי אשה כשית לקח: (ב) ויאמרו, עוד זאת אמרו על משה במה יכול להתפאר עלינו
הלא גם בנו דבר לישראל, בנו על ידינו. לשון הרשע"ס, וכן מתורגם בל"א: הרק אך,
האחד יספיק והכפל דרך נחות, כמו העגלי אין קברים, או להפליג המיעוט, ואת בלסוד
כסס, וכן מתורגם בל"א: (ג) והאיש משה ענו מאד, לשון הראב"ע שלא בקש גדולה על
אשיו, ובכונתו שאין ספק שדברו עליו על לא תוים ועול בכפול אהיה להם מעולם סנה לדבר
על בדיק זה תועה, ולפי"ל ראוי לתרגמו בל"א (דעמיהטג), והרמב"ן פי' להגיד כי השם קנא
לו בעבור ענותותו כי הוא לא יענה על רוב לעולם אף אם ידע, וזהו בל"א (גלאזן), וכן
מתורגם, ורש"י שפי' שפל וסכלן ירצה בכפילת לשונו לדעת שניהם הזכרים, [א"ה, ובאמת
המדות הללו הן קרובות בענין, הנותגאה נוח להתקנף ושפל הרוח ע"פ הרוב סכלן, אבל
הנראה שתיבת ענוה הנוטה יותר על מדת הסבלנות, ובה אפשר שיסתבך הסכלן את ענינו]
ענו, שרשו ענה כמו מן שלה כאמר שלו הייתי בחלוקה ה"א ניו"ו: (ד) פתאום, ת"א בתכיף,
וכן הסכים הרשע"ס דד שפירש"י בשעה שהיה מדברים בנשה ועוד הדבר נפיהם כאמר
להם

וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-מֵרִים צִיָּוֹ
 שְׁלֹשָׁתְכֶם אֶל-אֱהֹרָא מוֹעֵד
 וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשָׁתְכֶם: ה וַיֵּרֶד יְהוָה
 בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הָאֹהֶל
 וַיִּקְרָא אֶת-אֲהֲרֹן וּמֵרִים וַיֵּצְאוּ
 שְׁנֵיהֶם: ו וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ-נָא
 דְבַר יְיָ אִם-יְהִיֶה נִבְיָאֲכֶם יְהוָה

בטראה

אהרן ואונד מרים : געהט
 אללע דרייא היטיו אין דאן
 שטיפטוערלט ! זיין גינגען
 אללע דרייא היטיו : (ה) דער
 עוויגע לים זיך אין איינער
 וואלקענווילע דערנידער ,
 שטאנד אים איינגאנגע דען
 צעלטען : אונד ריף אהרן
 אונד מרים , זיא גינגען ביידע
 הערויז : (ו) ער שפראך ,
 הארט מינע ווארטע ! איינעם
 פראפעטן אייערו גלייכען
 געבע זיך , דער עוויגע ,

טך

רש"י

תרגום אונקלוס

וְאֶת-אֲהֲרֹן וְלִמְרִים פּוֹקוּ תִּלְתֵּיכוֹן
 לְמִשְׁבּוֹ זִמְנָא וּנְפִיקוּ תִּלְתֵּיהוֹן :
 (ה) וְאַתְגַּלִּי יִי בְּעַמּוּדָא דְעָנָנָא וְקָם
 בְּתַרְעָא טַשְׁבְּנָא וְקָרָא אֶתְרֹן וּמְרִים
 וּנְפִיקוּ תְרֵיהוֹן: (ו) וַאֲמַר שְׁמַעוּ כְּעֵן
 פְּתָנְקִי אִם יְהוֹן נְבִיאִין אֲנָא יִי
 בחזון

שיפה עשה משה שפירש מן האש' מאחר שגלית
 עליו שפירש תדיר ואין עת קבועה לדבור :
 נאו שלשתכם י מגיד שלשתן נקראו בדבור
 אחד מה שאי אפשר לפה לומר ולחזן לשמוע :
 (ה) בעמוד ענן . יכל יסירי שלח כמדת בשר
 ודם מולך בשר ודם כשיצא למלחמה יוצא
 באוכלוסין וכשיצא לשלום יוצא במעוטי' ומדת
 קרב' יוצא למלחמה יסירי שנאמר ה' איש
 מלחמה יוצא לשלום באוכלוסין שנאמר רכב
 אלהים רבותים אלפי שאן (תהלים ס"ח) :

ויקרא אהרן ומרים . יס'יו במשכו' ויבאין מן
 מה מסך והפרידן משה לפי שאומרים נוקנת
 מצונו בנת שלא בפניו כאמר איש דיק תמים
 שלא ישמע בנזיפתו של אהרן : (ו) שמעו נא דברי' אין נא אלל לשון בקשה : אם יהיה
 נביאכם

באור

להם נאו שלשתכם , ויהיה לדעתם פתאום לשון מהירות . והראב"ע פי' דבר שלא עלה על לב ,
 וכן נותרגם בל"א (פלעגלך) , וכן לשון הרמב"ן , וטעם פתאום שלא היו צעת ההיא נותנים
 לבם ומתכונים לנבואה ולכבוד משה נאה להם מכלי הזמנה לדבר , כי פתאום לדעת המפרשי'
 דבר שלא עלה על לב והוא מגזרת סתי (והאל"ף בנוקס ה"א הדרש והמ"ס נוסף) , ואמר הכתוב
 זה בעבור אהרן ומרים לבד , כי משה היה ראוי לנבואה בכל עת ודעתו נכונה לדבקה בשם
 הנכבד בכל עשה , ע"כ : צאו שלשתכם , מאהלכם אל אהל מועד , ואח"כ קרא אהרן
 ומרים שיצאו שניהם מן האהל לשמוע דברו , וכתב הרמב"ן כירצה יס'יו משה שם וירא' בקבלת
 השם לכבודו ויהי' מנוי להם שלא ימחול להם השם רק על ידו כאשר יתחננו אליו ויתרצה להם ,
 ואח"כ אמר ויקרא אהרן ומרים (לבד) , שיאמר שנתו שלא בפניו : (ו) ויאמר שמעו נא , ת"א
 שמעו כען , וכן לשון הראב"ע כמו עתה : אם יהיה נביאכם ה' , לפי הנחת הטעם במלות
 האלה שולת נביאכם בן' המפסיק יותר מן הרביעי שנמלת ה' נראה כפי' ת"א שאמר אם יהיו
 לבן נביאין , אלא ה' בחזון אלא מתגלי להן , וכן דעת רש"י , אבל להראב"ע שפי' שחסר

הנסיך

בהעלתך יב

במראה אליו אתודע בהלום
אדבר-בו: ולא-כן עבדי משה
בכל-ביתי נאמן הוא: ח פה
אר-פה אדבר-בו ומראה ולא
בחירת ותמנת יהודה יביט
ומדוע לא יראתם לדבר

כעברי

תרגום אשכנזי סט

מיד און איינעם געוויכטע צו
ערקענגען, רעדע מיט איהם
אום טרויסע: (i) ניכט אלוץ
מיין קנעכט משה: ער איזט
אין טרויאער פֿערוואַלטער
אין טיינעם גאַנצען הויזע:
(p) מונד צו מונד רעדע איד
מיט איהם, מיט פֿאַלליגער
דייטליכקייט, ניכט אין
ראַטהועל, אונד ער שויעט
דיא געשטאַללט דעז (ער-
שוינענדען) עוויגען: וויא האַבט איהר אייך דען ניכט געפֿירכטעט, ווידער

11 ק

תרגום אונקלוס

בחון אנה מתגליליה בחלמין אנה
ממליר עטהון: (i) לא-כן עבדי
משה בכל ביתי מתימן הוא:
(ח) מטלל עם-טטלל טלילנא עמיה
בחיוו ולא בחידון ובקטנות יקרא די
מסתכל וקא דין לא דחילתון למללא

כעברי

רשי

כביאכ - אס יהי לכס כביאי: ה' במראה שוי
אתודע שכינ' שמי אין נגלי' עליו באספקלרי'
המאירה לא בחלום וסויון: (ח) פה אל פה -
אמרתי לו לפרוש מן האשה והיכן אמרתי לו
בסיני לדאמי' להם אבנו לכס לאהליכ' ואת' פה
עמוד עמדי: ומרא' ולא בחידו' ימרא' זה מרא'
דבור שאני מפרש לו דבורי במראית פנים שבו
ואיני סותמו לו בחידות כעבין שנאמר ליחוקק
סוד סודה וגומר (יחוקקל יז) - יכול מראה
שכינה, ת"ל לא תוכל לראות את פני:
ותמונת ה' יביט. זה מראה אחרים כעבין שנאמר וראית את אחריו: בעבדי במשה. אינו
אומר בעבדי משה אלא בעבדי במשה בעבדי אף על פי שאינו משה במשה אפי' אינו עבדי כדאי
היית' לירוא מפניו וכל שכן שהוא עבדי ועבד מלך מלך היה לכס לומ' אין המלך אזהבו חנס ואס
תאמר

באור

הנמשך ופירושו כביאכס כביא ה', היה ראוי להיות מפסיק יותר במלת ה' מולת כביאכס,
ורש"ס פי' כביאכס, כבואתכס, כוננת שהוא עם העקרה, והשעור אס יהיה אדם בעל כבואה
כמו כבואתכס, [א"ה, ופירושו מסכים יותר עם הכנוי במלת כביאכס, ועם כוננת השם
אתעלה להוכיחם על מה שאמרו הרק אך במשה דבר ה', הלא גם בנו דבר ה', יאמר אליהם
אין כבואתכס דומה לכבואת משה, כי אס יהיה אדם בעל כבואה כמו כבואתכס, אפי' ה'
במראה וגו', לא כן עבדי משה וגו', וכן מתורגם כל"ח]: במראה אליו אחודע, במראות
הגיליה, כמ"ש בסמוך בחלום אדבר בו שהוא בניטול הרגשת הקושים: (i) לא כן עבדי משה,
להתגלות אליו בחלום. בכל ביתי נאמן הוא, כאדם הנאמן בבית חברו ויכול לכנס כל עת
אשר יספון כן הוא משה לדבר נרכיו לפני בכל עת: (ח) פה אל פה אדבר בו, בלא ניטול
כרגשת חושי: ומראה ולא בחירת, כי עבין הקידה שאין הכונה בנגלהו רק בעבין הנסתר
בו וסתום בתוכו, לכן אמר משה מראה משה ראה על צוריו והבין על נכון כי לא היה המרא'
אליו על דרך חידה. לשון רש"י ז"ל, ומראה, זהו מראה דבור, שאני מפרש לו דבורי במראית
פנים שבו, ואיני סותמו לו בחדות, כעבין שנאמר ליחוקקל סוד סודה וגו' (יחוקקל יז ב'),
יכול מראה שכינה ת"ל לא תוכל לראות פני (שמות לג ב'), והוא מספרי: במראה, וכן
במראה הן שעת מנחי ל"ה, רק שהראשון בה"א הנקבה וה"א השני נשמעה כראיית

הקמן

18 I

יח א

(4)

ווידער מיינען קנעכט, ווידער משה נאכטהייליגע רעדען צו פיהרען? (ט) דער צאָרן דעז עוויגען ענטבראנטע איבער זיא, אונד ער וואַנדטע זיך וועג: (י) דיא וואַלקע וויך פאָן דעם געצעלטע, אונד מרים וואַר פאָם אויזאטצע ווייס, ווייא דער שנעע: אהרן וואַנדטע זיך צו מרים, אונד זאָהע, דאָס זיא אויז זאָטציג: (יא) דאָ שפראַך אהרן צו משה: איך ביטטע, הערר! רעכנע עז אונז ניכט

בעבדי במשה: ט ויחר-יהוה
יהוה במ וילך: יוהענן סר מעל
הואהל והנה מרים מצרעת
כשלבג ויפן אהרן אל-מרים
והנה מצרעת: יא ויאמר אהרן
אל-משה בי אדני אר-נא תשת
עלינו חטאת אשר נוארנו
ואשר חטאנו: יב אל-נא תהי

כמת
צור זינדע, דאָס וויר זאָ טהאָריכט געוועזען, אונד אונז זאָ פֿערגאָנגען האַבען וויא

(יב) לאָס זיא דאָך ניכט

ר ש י

תרגום אונקלוס

תאמרו איני מכיר במעשיו וקשה מן הראשונים: (ט) ויחר אף ה' בס וילך מאמר שהידיע סרחוס גזר עליהם גדוי ק"ו לבשר ודם שלא יכעום על חבירו עד שזדיעטו סרחונו: (י) והענן סרי אחר כך והנה מרים מטורעת כשלבג מאל למלך שאמר לפדגוג רדה את בני אבל לא תרדנו עד שאלך מאכלך סרחמי עליו: (יא) טחלטו כחרטום לשון חיל (ירמיה ד'): (יב) אל נא תהי חסותינו: כמת שהמנודע סאוב כמת מה מת מטמא בכיא' אף מנודע מטמא בכיאה: אשר

בעבדי במשה: (ט) התקוף רגלך
דיי בהון ואסתלק: (י) ועננא
אסתלק טעלוי טשכנא והא מרים
חורא כתלגא ואתפני אהרן לטריס
והא סגידא: (יא) ואמר אהרן לטשה
פקעו רבועי לא כען תשוי ערנא
חזקא דאטפשא ודסרחנא: (יב) לא
כען תתרחק דא

באור

הקמן שלפני' והשני' בה' א' השרש, והורחתן לשון מחזה, אלא שכל אחד כלמד מענין הסמוך לו שם יתורג' (ערשטינג, אוטרוימגויכט), וכאן פתרוט (מיט דייטליכקייט) וחמונה ה' יביט, ת"א ודמות יקרא דה' מסתכל, הכוונה על הכבוד הנגד, כי החלית בעלה ומורוים מכל תמונה, וכן כתוב כי לא רחיתם כל תמונה: בעבדי במשה, הכסף לתוספת באור, כי יספיק במשה עבדי, ואמר איך לא יראתם לפעור פה ולחשדו בחשה הכשות שלקחה לאשתו ולא דכתוהו לכף זכות, וגם האיד אחס מתדמים ליו ואין מדרגתכם כוודרגתו: (ט) וילך, הכבוד, כמ"ג בסמוך והענן סר: (י) והנה מצרעת, תססר מלת היא כען כאשר קחה את הגוי אשר לפניכם הראוי אשר היה לפניכם: (יא) חשח, תשיס, ושרש' שות: אשר נואלנו, אשר הסכלנו, והוא נפעל מנחי פ"י ע"מ טולדנו, והורחת השקס הוא כננין נפעל חינה כהורחתו כננין הקלו והפעיל, כי בהם וורה לשון רטון, כמו ויזאל משה (שמות ב' כ"ח), ונו ויזאלנו ונשכ (יהושע ו' ז'), ופעמים וורה לשון התחלה, הנה כל הוראתי הראשית י"ח ל"א, גם מנאכוהו שנכנין הפעיל הוא מל' שביע, ויזאל שאלו את העם (ש"ס י"ד ד"ד): (יב) אל נא תהי נמת, דנו המפרשים על הפסוק

בהעלתך יב

כַּמֶּת אֲשֶׁר בָּצִאתוֹ מִרְחֹם אֲמוֹ
וַיֹּאבֵד חֲצִי בְּשָׂרוֹ: יג וַיִּצְעַק
מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָתַ
רַפָּא נָא לָּהּ: פ
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַבְיֵתָ
יֶרֶק

תרגום אשכנזי ע

וויא איינע טאָרטע געבורטה
זיין: דיא קוים אויז מוטטער
לייבע קאָמט, אונד שאַן
האַלב פֿערוועזט איזט:
(יג) אונד משה שריא צו
דעם עוויגען, אונד שפראַך,
אַך גאָטט! לאַס זיין דאָך
ווידער גענעזען! (יד) דער
עוויגע שפראַך צו משה:
ווען איהר פֿאָטער איהר

תרגום אונקלוס

דא טבינגא ארי אחתגא היא צלי פעו
על־בשרא מיתא־תרון רבה יתמי:
(יג) וצלי משה קדם יי לטיטר אלהא
בקעו אסי פעו יתה: (יד) ואמר
יי למשה ואילו אבוהא טנוף טוף קה
הרא

רש"י

אשר בנאתו מרחם אמו • אמו היה לו לומר
אלא שכינה הכתוב וכן חצי בשרו חצי בשרו
היה לו לומר לא שכינה הכתוב מאחר שינאת
מרחם אמו היה לנו כלא כאל חצי בשרו
כענין ש' כי אחינו בשרנו הוא ולפי משמעו אף
הוא נראה כן אינו ראוי לאס להניח את אחותו
להיות כמת: אשר בנאתו • מאחר שינאת זה
מרחם אמו של זה שיש בת בידו לעורר זכרו
עזרוו הרי כאל חצי בשרו אחריו בשרו הוא • ד"א אל נא תהי כמת • אם איך רופאה בתפול
מי מסגירה ומי מטרה' חצי אי אפשר לראותה שאני קרוב ואין קרוב רואה את הנגעים וכהן
אמר אין בעולם והוא אשר בנאתו מרחם אמו: (יג) אל נא רפא נא לה • בא הכתוב ללמדך
דרך ארץ שהשאל דבר מחברו דרך לומר שנים או שלשה דברי תחנונים ואס"כ יבקש שאותו:
לאמר • מה ת"ל לאמר ת"ל השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו עד שהשיבו ואניה ירק
ירק וגומר רבי לעזר בן עזריה אומר בארבע מקומות בקש משה מלפני הקב"ה להשיבו אם
יעשה שאותיו אם לאו • כונא בו וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל וגומר מסת"ל
לאמר השיבני אם גואלם אתה אם לאו עד שהשיבו עתה תראה וגו'. כונא בו ויאמר משה
לפני ה' לאמר יפקד ה' אלהי הרוחות לכל בשרי כונא בוואתחנן אלה' בעת ההיא לאמר
השיבו

באור

הפסוק הזה, והיותו נכון לפי באור המלות והענין הוא באור התרגום המיוחס לרש"י, וכד'
להקל על הקורא את דברי התרגום אעתיקהו ללשון ק, חזת כונתו, בו אדוני, לא תהיה
מרים אחותנו מזרעת ומטמאה באהל כמת ודמתה לילד ששלמו לו תשעת החדשים במעי אמו,
וכאשר הגיע זמנו לבאת לאור העול' ויחלל חצי בשרו, בעת שאמו יושבת על המשבר וימות הולד,
והמילדת מויכאתו מסותך איברים, כן כאשר הייט בארץ מברים, ראתה מרים אחותנו אותנו
בגלותנו ובטלטולנו ובעבדותנו, וכאשר הגיע העת לבאת ולרשת את ארץ ישראל הנה היא בלקחת
מימנו, בו אדוני התפלל נא בעדה, ולא נאכד נדקתה מתוך הקהל, ע"כ ל' התרגום' העושתך
אית באות ללשון ק, וע"פ הבאור הזה מתרגם כל"א: (יג) לאמר, מלת לאמר תורה בכל
מקום שחסר דברי האומר כלי לשון, ובאורו שתפלתו לא היתה רק חמש מלות האלה:
אל נא, השם הזה מורה על תקפו ויכלתו, ואמר אתה שהכח והיכולת בידך, רפא נא לה,
פא הראשון לשון בקשה, והשני לשון עתה, וכן ת"א בבשו אסי כען יתה, ובאורו בבקשה מייך
שטרפא אותה עתה שלא ננטרד לביישה להוציאה חון למחנה: רפא נא לה, רפא נא אותה:
(יד) ואביה ירק ירק, ת"א ואלו אבותא מנוף טוף בה, יפרש הסוכה ולא המלה, והתתרגם
האשכנזי תרגם המלה כפי הוראתה, והסוכה אחת היא, כי היריקה בפני האדם היא יעטי
קטיפה, כמ"ס ומפני לא קאבו רוק, (איוב ל"י), ויהצירק, ורוק שני שרשים וענינם

בהעלתך יב

יִרְק יִרְק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכְלֹם
 שְׁבַעַת יָמִים תִּסְגֵּר שְׁבַעַת
 יָמִים מִהוּיץ לְמַחְנֶה וְאַחַר
 תֵּאָסֶף: טו וְתִסְגֵּר מֵרִים מִהוּיץ
 לְמַחְנֶה שְׁבַעַת יָמִים וְהָעַם לֹא
 גָּסַע עַד הֵאָסֶף מֵרִים: טז וְאַחַר
 גָּסְעוּ הָעַם מִחֲצֵרוֹת וַיַּחְנֶה
 בְּמִדְבַּר פָּאָרָן: פ סדר שלח

איהר אין דאן אנגעוויכט גע
 שפיען האַטטע, זאָללטע זיא
 זיך ניכט וועניגומענו זיבען
 טאָגע שאַמען? זיבען טאָגע
 זאָלל זיא אויסער דעם לאַגער
 איינגעשפעררט בלייבען,
 הערנאָך זאָלל זיא ווידער
 אייפגענאָממען ווערדען:
 (טו) מרים וואָרד אַלזאָ זיבען
 טאָגע אויסער דעם לאַגער
 איינגעשפעררט: אונד דאָ
 פֿאַלק בראַך ניכט ערדער
 זאָיף, ביז מרים ווידער
 אייפגענאָממען וואָרדען:
 (טז) הערנאָך בראַך דאָ פֿאַלק פֿאַן חצרות אויף: אונד רוטע אין דער וויזטע פֿארן:

וידבר
 דער

ר ש י

תרגום אונקלוס

הֲלֹא תִכְלֹם שְׁבַעַת יָמִים תִּסְגֵּר
 שְׁבַעַת יָמִים מִהוּיץ לְמַחְנֶה וְאַחַר
 תֵּאָסֶף: (טו) וְאַחַר תִּסְגֵּר מֵרִים מִהוּיץ
 לְמַחְנֶה שְׁבַעַת יָמִים וְהָעַם לֹא
 גָּסַע עַד הֵאָסֶף מֵרִים: (טז) וְאַחַר
 גָּסְעוּ הָעַם מִחֲצֵרוֹת וַיַּחְנֶה
 בְּמִדְבַּר פָּאָרָן:

הזיכור לך: רפא כל לה. מפני מה לא האריך
 עשה בתפלה שלא יהיו ישראל אומרים אחותי
 עומדת בצרה והוא עומד ומרבה בתפלה (דבר
 אחר שלא יאמרו ישראל בשביל אחותי הוא
 מאריך בתפלה אבל בשבילי אינו מאריך
 בתפלה): (יד) ואביה ירק ירק בפניה ואם
 אביה הראה לה פנים וועפות הלא תכלס
 שבעת ימים קל וחומר לשכינה ארבעה עשר יום
 אלא דיו לבא מן הדין להיות כגדון לפיכך אף
 בזויתו תסגר שבעת ימים: ואחר תאסף.
 אומר אני כל האסיפות האמורות בזוירעים על
 כאסף אל המחנה כתב בו אסיפה לשון הכנסה: (טו) והעם לא נסע. זה הכתוב
 חלק

באור

אחד, כי רוק מהכפולים ע"מ עוז, חזק, וכן כאמר מוטו בפעלים, וכי ירוק הזב (ויקרא
 ע"ו ח'), כמו שנאמר מן עוז יעוז בהותו (תלים כ"ב ט'): הלא הכלם, הלא מצד
 הדין להתבייש ו' ימים, כן תסגר מרים מחוק למחנה ז' ימים שתתבייש, ובאה זאת
 התשובה על שהתפלל לרפאותה עתה: ואחר האסף, לשון רש"י אומר אני כל האסיפות
 האמורות בזוירעים על שם שהוא משילח מחוק למחנה וכשהוא נרפא כאסף אל המחנה כתוב בו
 אסיפה לשון הכנסה ע"כ, וכראה שדעת רש"י על כל לשון אסיפה האמורה בזוירעים ואפילו
 בזוירעי האומות שלא נטעו על שלוח המחנות, מ"מ זה דרכם היה מעולם להרחיק הזוירעים
 מחברת בני אדם, לכן כאמר כנעמן ואסף הזוירע (מלכים ב' ה' ג'), אז יאסף אותו מזרעתו
 (ס): (טו) והעם לא נסע, לשון רש"י ספורטו אע"פ שהענין סר מעל האהל וכתיב ובהעלות
 הענין מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל מסעיהם, מ"מ לא נסעו שהסירו שלא נעלה אז אלא
 להרחיק הזוירע עכ"ל, ואולי נוכל לומר מה שכתוב והענין סר מעל האהל אינו הענין אשר
 על המשכן ומה ולישא כ"ל הענין אשר בו נגלה ה' לדבר עוהם: (טז) ואחר נסעו מחצרות
 ויחננו